

Wiesław Łukawski

Podstawy rewizji w procesie cywilnym : (wybrane zagadnienia)

Palestra 31/9(357), 57-64

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WIESŁAW ŁUKAWSKI

**PODSTAWY REWIZJI W PROCESIE CYWILNYM
(Wybrane zagadnienia)**

Przystępując w postępowaniu cywilnym do opracowania pisma procesowego zwanego rewizją, należy szczególnie zastanowić się nad sformułowaniem zarzutów i odniesieniem ich do podstaw rewizyjnych. Artykuł 370 kodeksu postępowania cywilnego wskazuje m.in. na konieczność przytoczenia podstaw rewizyjnych i ich uzasadnienia. Błędem może być pominięcie jednej z podstaw wymienionych w art. 368 k.p.c., lecz nieprawidłowością jest przytaczanie wszystkich podstaw wymienionych w art. 368 k.p.c. wówczas, gdy nie zachodzi taka potrzeba i przy jednoczesnym braku uzasadnienia dla takiego stanowiska.

Jak wiadomo, po upływie terminu do wniesienia rewizji nie można przytaczać — uzupełniając uprzednio złożoną rewizję — nowych podstaw z wyjątkiem tych, które sąd z urzędu bierze pod rozwagę. Są one wymienione w art. 381 k.p.c., a dotyczą naruszenia prawa materialnego, nieważności postępowania, jak również niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Są to zatem trzy pierwsze podstawy wymienione w art. 368 k.p.c. Pozostałe podstawy wymienione w art. 368 k.p.c. w pkt 4, 5, 6, dotyczące sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału, innych uchybień procesowych, jeżeli mogły one wpłynąć na wynik sprawy, oraz nowych faktów i dowodów, których strona nie mogła powołać w pierwszej instancji — nie są w zasadzie brane przez sąd rewizyjny z urzędu pod rozwagę poza zakresem wymienionym w art. 381 § 2 k.p.c. i 477³ k.p.c. Sąd rewizyjny bowiem nie jest związany granicami podstaw rewizji w sprawach, w których stroną jest jednostka gospodarki społecznej, oraz w sprawach o prawa niemajątkowe, o roszczenia alimentacyjne i o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym oraz w sprawach z zakresu prawa pracy.

Nie należy sugerować się kolejnością podstaw podaną w art. 368 k.p.c. O kolejności łączonych z określoną podstawą zarzutów powinna decydować ich ważność w sprawie.

Wydaje się rzeczą celową rozważenie na wstępie kilku kwestii związanych z podstawą wymienioną w pkt 2 art. 368 k.p.c. a dotyczącą nieważności postępowania. Art. 369 k.p.c. wskazuje, kiedy zachodzi nieważność postępowania. Zarzut nieważności sięga najdalej i w wypadku gdy zostanie uznany za zasadny, powoduje zawsze uchylenie zaskarżonego orzeczenia, i to nawet wówczas, gdy strona nie podniosła w pierwszej instancji uchybienia przepisom postępowania, a więc nie skorzystała z uprawnienia wymienionego w art. 162 k.p.c., pomimo że taką możliwość miała. Nale-

ży w tym miejscu podkreślić, że zarówno strony jak i ich pełnomocnicy niezmiernie rzadko korzystają z uprawnienia wymienionego w art. 162 k.p.c. A przecież nieskorzystanie z tego uprawnienia jest wprawdzie obojętne w razie uzasadnionego zarzutu nieważności postępowania, lecz ma lub powinno mieć daleko idące ujemne skutki przy powołaniu innych podstaw rewizyjnych.

Z wymienionych w art. 369 k.p.c. przyczyn powodujących nieważność postępowania wymaga zwrócenia uwagi przyczyna wymieniona w pkt 5 art. 369 k.p.c., dotycząca pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Jest ona niekiedy ściśle związana m.in. z zastępstwem adwokackim.

Przez pozbawienie strony możliwości obrony jej praw należy rozumieć rozpoznanie sprawy na rozprawie, o czym nie został zawiadomiony pełnomocnik strony, chyba że strona, pouczona przez sąd o możliwości odroczenia rozprawy (art. 5 k.p.c.), żąda rozpoznania sprawy mimo niezawiadomienia jej pełnomocnika, rezygnując w ten sposób z przysługujących jej uprawnień. Prawidłowe zawiadomienie pełnomocnika o terminie rozprawy ma miejsce wtedy, gdy doręczono je pełnomocnikowi lub osobie upoważnionej do odbioru pism w sposób określony w przepisach kodeksu postępowania cywilnego o doręczeniach (art. 133 § 3, 149 § 2 k.p.c.). Zawiadomienie pełnomocnika o terminie posiedzenia przez stronę, a nie przez sąd nie wywołuje przewidzianych w kodeksie postępowania cywilnego skutków doręczenia. Powyższe zasady mają zastosowanie także w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.).¹ Ten pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy zastępuje w pełni na aprobacie.

Nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw zachodzi wówczas, gdy ze względu na uchybienia formalne (np. niezawiadomienie strony o rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku albo rozpoznanie sprawy — wbrew przepisom prawa — na posiedzeniu niejawnym zamiast na rozprawie) strona została pozbawiona możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłoszenia twierdzeń faktycznych i wniosków dowodowych.

Również to stanowisko reprezentowane w orzecznictwie SN² zastępuje na przypomnienie.

Następnie wymaga rozważenia podstawa wymieniona w pkt 3 art. 368 k.p.c., polegająca na zarzucie niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Inaczej mówiąc, sprowadza się ten zarzut do tego, że sąd nie zebrał całości materiału i dlatego nie mógł dokonać koniecznych ustaleń. Należy pamiętać, żeby — powołując tę podstawę rewizji — łączyć zarzuty z naruszeniem przepisów postępowania takich, jak art. art. 3, 217, 227, 232, 316 k.p.c. Jak wiadomo, przedmiotem

¹ Por. postanowienie SN z dnia 8 maja 1974 r. II CR 168/74, publikowane w Biuletynie Informacyjnym Sądu Najwyższego z 8 z 1974 r., poz. 136, str. 6

² Por.: wyrok SN z dnia 10 lipca 1974 r. II CR 331/74, OSNCP nr 5 z 1975 r., poz. 84, s. 37; wyrok SN z dnia 14 lutego 1977 r. IV CR 13/77, OSNCP 7 z 1977 r., poz. 122, s. 69.

dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Powołane przez stronę środki dowodowe dla udowodnienia takich właśnie faktów bywają przez sąd pomijane z powołaniem się na treść art. 217 § 2 k.p.c., a mianowicie z uzasadnieniem, że okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione. Pominięcie środków dowodowych może mieć miejsce, gdy okoliczności sporne są dostatecznie wyjaśnione na korzyść strony, która je powołuje. Niedopuszczalne jest natomiast pominięcie zaofiarowanych środków dowodowych z powołaniem się na „wyjaśnienie sprawy”, jeżeli ocena dotychczasowych dowodów prowadzi, w przekonaniu sądu, do wniosków niekorzystnych dla strony powołującej dalsze dowody. Takie bowiem pominięcie jest jednoznaczne z pozbawieniem jednej ze stron możliwości udowodnienia jej twierdzeń.³

Przy rozważaniu omawianej podstawy rewizyjnej należy się ustosunkować do treści art. 232 k.p.c., a w szczególności trzeba rozważyć, czy z uprawnienia w tym przepisie określonego nie powinien być sąd w konkretnej sprawie skorzystać. Pomocne mogą tu być wskazania zawarte w wytycznych Sądu Najwyższego z dnia 27.VI.1953 r.⁴ na tle obowiązującego wówczas, tj. dawnego art. 236 k.p.c. Zapewne sąd powinien korzystać z uprawnień danych mu w art. 232 k.p.c. w sprawach dotyczących mienia społecznego przy rozważaniu możliwości zastosowania art. 5 k.c. w procesach, w których występuje uzasadnione podejrzenie o ich fikcyjność, w sprawach o prawa niemajątkowe, w sprawach o roszczenia alimentacyjne, w sprawach o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, także w wypadkach bezczynności pozwanego wynikającej z jego nieporadności.⁵

W pkt 2 powołanej uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sądu Najwyższego z dnia 15.VII.1974 r. podkreślono, że szybkość postępowania sądu nie może prowadzić do sprzeczności z interesem dochodzenia prawdy w procesie i nie może oznaczać ograniczenia uprawnień procesowych ustawowo zagwarantowanych uczestnikom postępowania.

Jak to już wyżej zostało podane, sąd rewizyjny bierze z urzędu pod rozwagę m.in. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 381 k.p.c.) Wynika stąd, że sąd rewizyjny ocenia sprawę nie tylko na podstawie ustaleń zawartych w orzeczeniu, ale również na podstawie faktów wynikających z zebranego materiału, choćby nie znalazły one wyrazu w ustaleniach. Należy też podkreślić, że jeżeli sąd pierwszej instancji wyjaśnił daną okoliczność (przesłuchał na tę okoliczność

³ Por.: wyrok SN z dnia 26.IX.1966 r. II CR 314/66, OSNCP nr 2 z 1967 r., poz. 39; uchwałę Zgromadzenia Ogólnego SN z dnia 15.VII.1974 r., OSNCP nr 12 z 1974 r., poz. 203, s. 17; wyrok SN z dnia 10.VII.1974 r. II CR 331/74, OSNCP nr 5 z 1975 r., poz. 84, d. 37.

⁴ Por.: Wytyczne Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1953 r. C.Prez. I 95/52, OSN Izba Cywilna i Izba Karna z. IV z 1953 r., poz. 95, s. 10.

⁵ Por. uchwałę Zgromadzenia Ogólnego Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1974 r. Kw.Pr. 2/74, OSNCP nr 12 z 1974 r., poz. 203, s. 17.

świadców, zebrał dokumenty itp.), a nie uwzględnił jej w uzasadnieniu, to nie można powoływać się na podstawę wymienioną w pkt 3 art. 368 k.p.c. Może to być uchybienie procesowe mogące wpłynąć na wynik sprawy, w szczególności wskutek nierozważenia wszechstronnego zebranego materiału. Ale wówczas powinna być powołana podstawa podana w pkt 5 art. 368 k.p.c.

Podstawa wymieniona w pkt 4 art. 368 k.p.c. polega na zarzucie sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału. Inaczej mówiąc, zarzut sprowadza się do tego, że nastąpiło przeinaczenie materiału. Sprzeczność ta zachodzi wówczas, gdy sąd dokonał ustaleń sprzecznych z całością tego materiału, to znaczy gdy żaden z elementów zebranego materiału nie przemawia za dokonaniem przez sąd ustaleniem. Nie można mówić o sprzeczności, gdy ustalenia pozostają w zgodzie z pewną partią dowodów, a w sprzeczności z inną partią dowodów. Analogicznie, jeżeli w sprawie są dwie sprzeczne opinie, to oparcie się na jednej z nich nie uzasadnia samo przez się podniesienia omawianego zarzutu.

Ustalenia sądu zawarte są w uzasadnieniu orzeczenia, należy zatem łączyć tę podstawę rewizyjną z treścią art. 328 § 2 k.p.c. i tylko z powołaniem się na tę podstawę mogą być atakowane ustalenia zawarte w uzasadnieniu.

Sprzeczność można uzasadniać każdą okolicznością wynikającą z zebranego materiału, choćby sąd nie przytoczył jej w uzasadnieniu. Jak to wyżej zostało wskazane, podstawy wymienionej w pkt 4 art. 368 k.p.c. sąd rewizyjny nie bierze z urzędu pod rozważenie, wobec czego powołanie lub pominięcie tej podstawy w rewizji powinno być poprzedzone skrupulatną analizą.

Podstawa wymieniona w pkt 5 art. 368 k.p.c. polega na zarzuceniu innych uchybień procesowych, jeżeli mogły one wpłynąć na wynik sprawy. Jeżeli mowa jest o innych uchybieniach procesowych, to są nimi takie, które nie uzasadniają zarzutu nieważności postępowania, zarzutu niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, zarzutu sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału. Te bowiem uchybienia powodują oparcie rewizji na podstawach wymienionych w pkt 2, 3, 4 art. 368 k.p.c. Na te inne uchybienia procesowe można się powołać, gdy mogły one wpłynąć na wynik sprawy. Nie jest wymagane wykazanie, że wpłynęły na wynik sprawy, lecz wystarczy wykazać, że mogły wpłynąć na wynik sprawy.

Powołując tę podstawę rewizji, należy wskazać konkretny przepis prawa procesowego, który został przez sąd naruszony. Najczęściej spotykamy się z naruszeniem art. art. 224, 228, 233, 235, 271, 327, 328, 389 k.p.c. Oczywiście, nie jest to wyczerpujące.

Do nierzadkich należą wypadki powoływania się na art. 233 k.p.c., a więc wypadki stawiania sądowi pierwszej instancji zarzutu związanego z nieprawidłową oceną dowodów. Zarzut ten może

być uznany za zasadny, jeżeli w sposób przekonywający zostanie wykazana nietrafność przyjętych przez sąd pierwszej instancji kryteriów oceny lub niewiarygodności źródeł dowodowych.

Opierając — na podstawie wymienionej w pkt 5 art. 368 k.p.c. — zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., a więc naruszenia przez sąd pierwszej instancji zasady swobodnej oceny dowodów, należy rozważyć, czy ocena nie nosi cech dowolności, a jeżeli ocena ta nie jest dowolna, to czy została dokonana na podstawie wszechstronnego rozważenia materiału i czy rozumowanie sądu pozostaje w zgodzie z zasadami logicznego myślenia i doświadczenia życiowego. Ta zastrzeżona dla sądu swobodna ocena dowodów nie opiera się na ilościowym porównaniu przedstawionych przez świadków i biegłych spostrzeżeń oraz wniosków, lecz na odpowiadającym zasadom logiki powiązaniu ujawnionych w postępowaniu dowodowym okoliczności w całość zgodną z doświadczeniem życiowym.⁶ Jeżeli sąd spełnił te warunki, to polemika rewizyjnego, oparta na własnej ocenie dowodów bez wskazania przekroczenia przez sąd zasady swobodnej oceny, naruszenia zasady logiki i doświadczenia życiowego, powoduje niecelowość, a tym samym nieskuteczność tego zarzutu.

Przy rozważaniu możliwości powołania się na art. 233 k.p.c. warto przypomnieć kilka kwestii typowych. Jak wiadomo, wyjaśnienia informacyjne strony procesowej w zasadzie nie mają mocy dowodowej z punktu widzenia art. 233 § 1 k.p.c. Jednakże zgodnie z art. 3 § 1 k.p.c. strony są obowiązane dawać wyjaśnienia zgodne z prawdą i bez zatajenia czegokolwiek. Dlatego zbieżność lub sprzeczność wyjaśnień informacyjnych z wypowiedzią dowodową tej samej strony procesowej nie może być obojętna dla oceny wiarygodności tej wypowiedzi dowodowej.⁷

Zgodnie z treścią art. 389 k.p.c. ocena prawna sądu rewizyjnego odnosząca się do dowodów zebranych w sprawie jest wiążąca dla sądu przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Jest ona jednak wiążącą tylko o tyle, o ile po uchyleniu wyroku nie nastąpiło uzupełnienie materiału dowodowego. Jeżeli w sprawie zostały przeprowadzone nowe dowody, to sąd pierwszej instancji władny jest dokonać na nowo oceny wiarygodności i mocy całego materiału dowodowego w ramach zastrzeżonych przez art. 233 § 1 k.p.c.⁸ Jeżeli natomiast przy nie zmienionym stanie materiału dowodowego sąd w toku ponownego rozpatrzenia sprawy nabierze wątpliwości, czy dokonana poprzednio ocena dowodów była prawidłowa, to powinien dowody te powtórzyć (zwłaszcza przesłuchać świadków i strony), nie tracąc z pola widzenia obowiązującej w postępowaniu cywilnym zasady bezpośredniości, która zwłaszcza w sprawach wątpliwych ułatwia wyprowadzenie ostatecznych wniosków z całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego.⁹

⁶ Por.: wyrok SN z dnia 20.III.1980 r. II URN 175/79, OSNCP nr 10 z 1980 r., poz. 74.

⁷ Por.: wyrok SN z dnia 15.VI.1973 r. II CR 257/73, OSNCP nr 4 z 1974 r., poz. 76.

⁸ Por.: wyrok SN z dnia 4.XI.1967 r. I CR 381/67, OSNCP nr 7 z 1968 r., poz. 122.

⁹ Por.: wyrok SN z dnia 24.IX.1979 r. PR 238/79, OSNCP nr 5 z 1980 r., poz. 94.

Jeżeli uchylenie wyroku nastąpiło z powodu nieważności postępowania i sąd rewizyjny zniósł postępowanie w takim zakresie, w jakim było ono dotknięte nieważnością, to ponowne wydanie wyroku przez sąd pierwszej instancji na podstawie materiału zebranego w uprzednim nieważnym postępowaniu stanowi uchybienie procesowe, które mogło wpłynąć na wynik sprawy.¹⁰ Nawet pominięcie przez sąd rewizyjny orzeczenia o zniesieniu postępowania nie zwalnia sądu pierwszej instancji — przy ponownym rozpoznaniu sprawy z powodu nieważności poprzedniego postępowania — od ustalenia we własnym zakresie, jak daleko sięga stwierdzona przez sąd rewizyjny nieważność postępowania, oraz od ponowienia dowodów przeprowadzonych w nieważnym postępowaniu.¹¹

Do nierzadko występujących uchybień procesowych należy naruszenie art. 228 § 2 k.p.c. Przy przeprowadzeniu np. dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej strona powinna sprecyzować tezę dowodową, na poparcie której powołuje konkretne dokumenty znajdujące się w powołanych aktach. Sąd po podjęciu czynności z urzędu, potrzebnych do uzupełnienia materiału dowodowego, powinien ujawnić na rozprawie konkretne karty z dołączonych akt. Nieuczynienie tego może uzasadniać zarzut naruszenia art. 228 § 2 k.p.c.¹² Również powołanie w uzasadnieniu znanych sądowi z urzędu okoliczności, które nie były przedmiotem rozprawy, narusza art. 228 § 2 k.p.c. i stanowi uchybienie procesowe mogące mieć wpływ na wynik sprawy.¹³

Jeżeli powód zmienił powództwo na rozprawie w obecności pozwanego, to nieuwzględnienie wniosku pozwanego o odroczenie rozprawy, który uzasadniał wniosek koniecznością zajęcia stanowiska wobec zmienionego powództwa, stanowi uchybienie procesowe, które może być zwalczane w ramach podstawy rewizyjnej przewidzianej w art. 368 pkt 5 k.p.c.¹⁴

Przewodniczącego składu sądzącego obciąża z mocy art. 271 k.p.c. obowiązek zadania świadkowi pytania, „co mu wiadomo w sprawie”, i ta powinność jest z reguły wykonywana. Ale następną powinnością wynikającą z tegoż art. 271 k.p.c. jest zadanie świadkowi pytania, „z jakiego źródła świadek czerpie swe wiadomości”. Ta powinność nierzadko nie jest przez sąd spełniana. Stanowi to istotne pogwałcenie przepisów postępowania (art. 271 k.p.c.) i może uzasadniać uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji.¹⁵

Stanowi naruszenie art. 235 k.p.c. przeprowadzenie dowodu w drodze telefonicznej, a następnie sporządzenie przez sędziego lub urzędnika sekretariatu notatki. Jest to w zasadzie źródło informa-

¹⁰ Por. wyrok SN z dnia 25.IV.1979 r. I CR 178/75, Gaz. Praw. nr 7 (291) z 1.IV.1976 r.

¹¹ Por.: wyrok SN z dnia 25.IV.1975 r. (powołany wyżej w przyp. 10).

¹² Por.: wyrok SN z dnia 25.VIII.1970 r. II PR 418/69, OSNCP nr 5 z 1971 r., poz. 89.

¹³ Por.: wyrok SN z dnia 8.III.1974 r., Biuletyn Informacyjny z. 6—7, z 1974 r., poz. 104.

¹⁴ Por.: wyrok SN z dnia 9.VII.1971 r. II CR 220/71, OSNCP nr 1 z 1972 r., poz. 19.

¹⁵ Por. orz. SN z dnia 4.VI.1948 r., Przegląd Notarialny nr 9—10 z 1948 r., s. 314, a ponadto Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego (B. Dobrzański i inni), Wyd. Prawn. 1969, s. 438.

cji, a nie dowód. Uchybienie to stanowi podstawę wymienioną w pkt 5 art. 368 k.p.c. Zachodzi tu nadto oczywiste naruszenie zasady bezpośredniości.¹⁶

W tym miejscu dopiero należy rozważyć podstawę wymienioną w pkt I art. 368 k.p.c., dotyczącą naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie.

Dopiero więc wówczas, gdy nie zostaną stwierdzone uchybienia, które dawałyby powód do powołania się na podstawy wymienione w pkt 2, 3, 4, 5 art. 368 k.p.c., można przystąpić do rozważenia podstawy wymienionej w pkt I art. 368 k.p.c.. Należy z całym naciskiem podkreślić, że w rewizji trzeba uwypuklić przyczynę błędnego rozstrzygnięcia. Są wypadki, w których istnieją uzasadnione powody do oparcia zarzutów na podstawach wymienionych w pkt 3, 4, 5 art. 368 k.p.c., które w następstwie spowodowały również naruszenie prawa materialnego, ale wówczas należy opierać rewizję na zarzutach dotyczących uchybień procesowych. Dopiero wówczas, gdy nie stwierdzamy uchybień procesowych, które uzasadniałyby powołanie podstaw wymienionych w pkt 2, 3, 4, 5 art. 368 k.p.c., zasadne może okazać się oparcie rewizji na podstawie wymienionej w pkt I art. 368 k.p.c.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego będą dotyczyć: a) wykładni prawa, b) kwalifikacji prawnej. A więc wówczas, gdy przyjmujemy, że sąd pierwszej instancji ustalił prawidłowo stan faktyczny, rozważamy możliwość powołania — jako samodzielnej — podstawy wymienionej w pkt I art. 368 k.p.c. Fakt umieszczenia pod pkt I w art. 368 k.p.c. podstawy polegającej na naruszeniu prawa materialnego, spowodowany niewątpliwie ciężarem gatunkowym tego zarzutu (branego zawsze przez sąd rewizyjny z urzędu pod rozważenie), powoduje nierzadko błędne powoływanie tej podstawy rewizyjnej przez opracowujących rewizje. Dla zobrazowania wyżej wymienionego stanowiska podaję niżej kilka przykładów.

Sąd prawidłowo ustalił stan faktyczny, ale błędnie przyjął związek pomiędzy nim a określoną normą prawa materialnego.

Sąd ustalił, że szkodę konsumenta wywołał materiał wybuchowy znajdujący się w węglu, który to węgiel wykorzystywany był do palenia w piecu w mieszkaniu powoda (dla celów ogrzewczych), ale sąd nie przyjął odpowiedzialności kopalni uznając, że między szkodą a ruchem kopalni zachodzi jedynie pośredni związek przyczynowy. Stanowisko to zajęte zostało z obrażą art. 361 § 1 k.c., zgodnie z treścią którego również pośredni związek przyczynowy mieści się w granicach normalnego związku przyczynowego uzasadniającego obowiązek naprawienia szkody.

Jeżeli sąd uwzględnił powództwo ustalając, że pozwany wzbogacił się bezpodstawnie kosztem powoda, ale jednocześnie nie wyjaśnił wszystkich okoliczności związanych z treścią art. 409

¹⁶ Por. orz. SN z dnia 15.IV.1969 r., Nowe Prawo nr 9 z 1970 r. s. 1362 z akceptującą glosą J. Krajewskiego, NP nr 9 z 1970 r., s. 1364.

k.c., to rewizję pozwanego należy oprzeć na podstawie wymienionej w pkt 3 art. 368 k.p.c., a nie na podstawie wymienionej w pkt 1 art. 368 k.p.c.

Podstawa wymieniona w pkt 6 art. 368 k.p.c., nie odnosi się do błędu sądu pierwszej instancji. Należy podkreślić, że może ona być jedyną podstawą rewizji. Nie jest brana z urzędu pod rozwagę przez sąd rewizyjny (poza wypadkami wymienionymi w art. 381 i 477³ k.p.c.). Nowe fakty i dowody, których strona nie mogła powołać przed sądem pierwszej instancji, mogą być przez nią powołane w rewizji (art. 386 pkt 6 k.p.c.), a jeżeli nie mogła powołać ich we wniesionej przez siebie rewizji, to dopuszczalne jest powołanie ich przed sądem drugiej instancji w toku całego postępowania rewizyjnego. Skarżący ma obowiązek wykazać, że nie mógł wcześniej tych faktów lub dowodów powołać.

Jeżeli strona mogła powołać te fakty lub dowody przed sądem pierwszej instancji, lecz tego nie uczyniła, to nie może w rewizji powoływać się na podstawę wymienioną w pkt 6 art. 368 k.p.c. Nie wyklucza to możliwości powołania podstawy wymienionej w pkt 3 art. 368 k.p.c., jeżeli powołane w rewizji fakty lub dowody wskazują na niewyjaśnienie przez sąd pierwszej instancji okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Jeżeli powód po wydaniu wyroku nakazującego pozwanemu wydanie mu określonego przedmiotu stwierdził, że pozwany utracił ten przedmiot, to okoliczność ta stanowi nowy fakt i może stanowić podstawę rewizji (art. 368 pkt 6 k.p.c.), w której powód domagać się będzie wartości zasądzonego przedmiotu. Warto w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z treścią art. 386 k.p.c. powód, który złożył rewizję, może, na skutek zmiany okoliczności, zamiast pierwotnego przedmiotu sporu żądać jego wartości lub innego przedmiotu, jeżeli nie zmienia podstawy faktycznej powództwa.

Urzędowa zmiana cen dokonana po wydaniu orzeczenia mieści się w pojęciu nowych faktów, których strona nie mogła wcześniej powołać, i dlatego może stanowić podstawę zaskarżenia na podstawie pkt 6 art. 368 k.p.c.¹⁷

Na zakończenie należy z całym naciskiem podkreślić konieczność uzasadnienia każdej powołanej podstawy rewizyjnej, co wynika z treści art. 370 k.p.c. Jest kwestią techniczną, w jaki sposób w rewizji odnieść uzasadnienie do powołanych podstaw. Wydaje się jako jedynie celowe to, żeby podkreślić konieczność jasnego i przejrzystego odniesienia w uzasadnieniu konkretnych argumentów do przytoczonych uprzednio podstaw rewizji.

¹⁷ Por. uchwałę SN z dnia 5.XII.1982 r. III CZP 51/82, OSN PG z. 8—9 z 1983 r., poz. 28. s. 25.